

PLUIMVEEHOUDERIJ STERK IN BEWEGING

Arjan Wisman

De pluimveesector heeft zich redelijk hersteld van de grote klap door de vogelgriep in 2003, toen zo'n 30 miljoen stuks pluimvee is geruimd. Een nieuwe uitbraak zou ernstige gevolgen kunnen hebben voor de primaire sector en de gehele keten. De bedrijfsmatige pluimveehouderij in Nederland heeft een totale productiewaarde van ruim 700 miljoen euro. De sector is divers van aard en verandert de laatste jaren nogal. In totaal waren er in 2004 bijna 3.000 bedrijven met pluimvee die samen 88 miljoen stuks pluimvee houden (tabel 1 en 2).

Tabel 1 Aantal bedrijven met pluimvee a) en aandeel gespecialiseerde bedrijven in procenten

	Totaal			Gespecialiseerd (%)		
	1995	2000	2004	1995	2000	2004
Aantal bedrijven met pluimvee	5.511	4.148	2.971	36	44	46
w.v. leghennen > 18 weken	3.009	2.076	1.540	23	31	35
opfok leghennen < 18 weken	382	339	268	31	36	36
vleeskuikens	1.311	1.094	771	46	50	49
vleeskuikenouderdieren > 18 weken	503	381	233	63	74	80
vleeskuikenouderdieren < 18 weken	194	156	90	56	63	67
kalkoenen	167	121	92	44	61	54
eenden	130	114	74	28	25	26

a) Dubbeltellingen van bedrijven zijn mogelijk bij meerdere diersoorten per bedrijf
Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

Veel bedrijven met leghennen

Ongeveer de helft van de bedrijven in de Landbouwtelling met pluimvee heeft leghennen (ouder dan 18 weken) voor consumptie-eieren. Bijna 300 bedrijven verzorgen jonge hennen vanaf eendagskuiken tot circa 17 weken, bestemd voor de leghennenbedrijven. De opfok van jonge hennen gebeurt vaak op contractbasis tegen een vaste vergoeding per afgeleverde hen. Daarnaast zijn er leghennenbedrijven die de jonge hennen voor eigen gebruik opfokken. In toenemende mate schakelen leghennenbedrijven, onder invloed van het naderende verbod op legbatterijen in 2012, over van kooihuisvesting naar andere huisvestingssystemen zoals scharrel- of volièrestallen (zie ook het *Agri-Monitor*-artikel 'Meer bewegingsvrijheid voor dieren' uit juni 2005). Verrijkte kooien worden nauwelijks gebruikt. De zogenoemde 'Freilandhennen' en biologisch gehouden leghennen zijn vrijwel allemaal op bedrijven met scharrel- of volièrestallen met uitloop gehuisvest. Ongeveer 6 miljoen leghennen (ouder dan 18 weken) hadden in 2004 de mogelijkheid tot uitloop. Dat heeft weliswaar voordelen ten aanzien van het dierenwelzijn, maar brengt meer ziekterisico's met zich mee. Op het gemiddelde bedrijf met een welzijnsvriendelijk systeem zijn aanzienlijk minder leghennen aanwezig dan op een bedrijf met legbatterijen. In 2004 hielden bedrijven met kooihuisvesting gemiddeld ruim 26.000 leghennen. Op bedrijven met scharrel- of volièrestallen (met en zonder uitloop) lag het aantal leghennen rond de 18.000. Nieuwe scharrelstallen zijn vaak groter, waardoor de schaalvoordelen en nieuwe productiemethoden optimaal kunnen worden benut. Per saldo is het aandeel van de leghennen in kooien afgenomen van circa 65% in 2002 tot circa 55% in 2004.

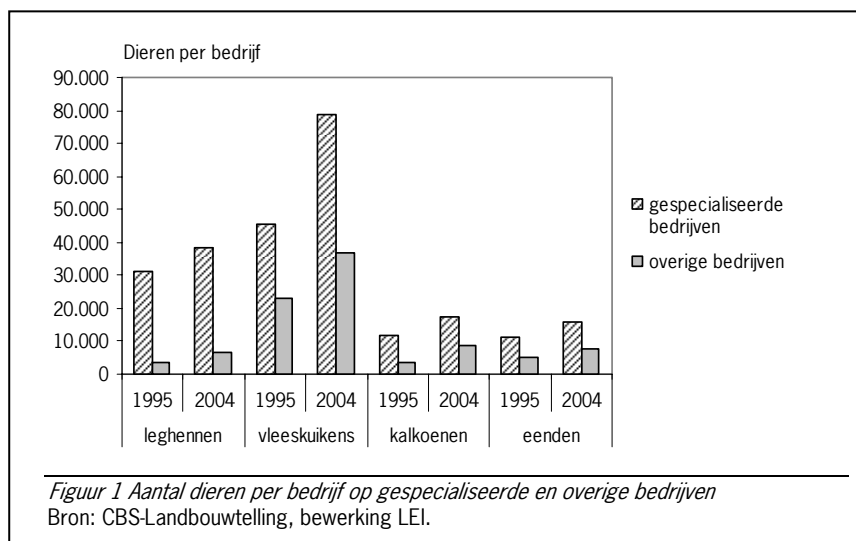
Tabel 2 Samenstelling van de pluimveestapel, totaal en aandeel daarvan op gespecialiseerde bedrijven in procenten

	Totaal			Gespecialiseerd (%)		
	1995	2000	2004	1995	2000	2004
Aantal stuks pluimvee op bedrijven met pluimvee (x 1.000)	91.915	106.813	88.015	72	74	74
w.v. leghennen > 18 weken	29.297	32.573	27.219	73	73	76
opfok leghennen < 18 weken	8.890	11.463	8.449	59	61	58
vleeskuikens	43.827	50.937	44.262	63	67	67
vleeskuikenouderdieren > 18 weken	4.490	5.398	3.651	75	81	85
vleeskuikenouderdieren < 18 weken	3.065	3.644	2.235	67	73	79
kalkoenen	1.207	1.544	1.238	73	76	70
eenden	869	958	723	47	36	42

Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

Vleeskuikens belangrijk in slachtsector

In de slachtsector zijn de vleeskuikens het belangrijkste. Nederland telde in 2004 bijna 800 bedrijven met vleeskuikens, waarvan bijna 400 bedrijven ook daarin zijn gespecialiseerd (tabel 1). De bedrijven met vleeskuikenouderdieren (vermeerderaars) leveren de broedeieren aan de broeierijen. Het aantal vermeerderaars neemt de laatste jaren in flink tempo af. In 1995 waren er nog 500 vermeerderaars. Bijna 10 jaar later is het aantal met 50% gedaald: in 2004 houden zich nog maar minder dan 250 bedrijven bezig met de productie van broedeieren. In eerste instantie kwam dit vooral door het overschot aan broedeieren, maar het werd versneld door de uitbraak van de vogelgriep in 2003. Een deel van de vermeerderaars is na de herbevolking overgeschakeld naar de productie van scharreleieren. Bedrijven met kalkoenen en eenden zijn er nog maar relatief weinig in Nederland. In 2000 lagen beide aantallen nog boven de 100, maar in 2004 is dat aantal gezakt naar rond de 90 bedrijven met kalkoenen en naar ruim 70 bedrijven met eenden. Beide sectoren zijn sterk gericht op de export en afhankelijk van enkele integraties.

Figuur 1 Aantal dieren per bedrijf op gespecialiseerde en overige bedrijven
Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

Specialisatiegraad

Ook de specialisatiegraad en de bedrijfsomvang verschillen behoorlijk in de pluimveesector. Minder dan de helft van alle bedrijven met pluimvee is gespecialiseerd in pluimvee. Een bedrijf is gespecialiseerd als de betreffende productierichting meer dan twee derde van de bedrijfsomvang in nge uitmaakt. Sinds 2000 is dat

aandeel nauwelijks gestegen, omdat ook het aantal grotere gespecialiseerde bedrijven snel afnam. Het meest gespecialiseerd (80%) zijn de bedrijven met vleeskuikenouderdieren (ouder dan 18 weken). Op deze bedrijven bevinden zich in totaal dan ook 85% van alle ouderdieren (tabel 2). In de vleeskuikensector ligt de gemiddelde specialisatiegraad rond de 50%. Deze 50% houdt wel bijna 70% van alle vleeskuikens. De eendensector heeft met 26% de laagste specialisatiegraad. De gespecialiseerde eendenbedrijven houden ruim 40% van de eenden. Gespecialiseerde bedrijven hebben gemiddeld gezien meer dieren dan de bedrijven waar de pluimveehouderij een neventak is. Dat geldt vooral bij de leghennen en vleeskuikens. Bij de kalkoenen en eenden is het dierenaantal op de gespecialiseerde bedrijven echter ook duidelijk hoger (figuur 1). Het gemiddelde aantal kalkoenen en eenden op de overige bedrijven is ongeveer even groot als het gemiddelde aantal leghennen op overige bedrijven. In 2004 heeft het gemiddelde bedrijf met kooihuisvesting 26.000 leghennen. De 245 gespecialiseerde leghennenbedrijven met kooihuisvesting hebben het dubbele aantal, namelijk ruim 56.000 leghennen per bedrijf. De gespecialiseerde leghennenbedrijven met scharrel- of volièrehuisvesting komen gemiddeld op 23.000 leghennen per bedrijf. Dat is al 20% meer dan in 2002. Bij vleeskuikens is ook een duidelijk verschil in schaalgrootte te zien. De gespecialiseerde vleeskuikenbedrijven waren in 2004 gemiddeld bijna 80.000 vleeskuikens groot, tegenover gemiddeld 37.000 voor de overige bedrijven met vleeskuikens. Ook is het aantal dieren op de gespecialiseerde vleeskuikenbedrijven in de afgelopen tien jaar sterker gestegen dan op andere gespecialiseerde pluimveebedrijven (figuur 1). De schaalvergroting in de vleeskuikensector zet dus sterk door. Het feit dat de sterk gespecialiseerde bedrijven gemiddeld meer dieren houden, zegt overigens nog niet alles over de verschillen in de totale economische omvang van de bedrijven. Bij de niet-gespecialiseerde bedrijven, die gemiddeld minder pluimvee hebben, is de pluimveehouderij een neventak, naast bijvoorbeeld akkerbouw of melkvee. Door de omvang van die andere takken kan de totale bedrijfsomvang (in nge) toch groter zijn dan die van de gespecialiseerde pluimveebedrijven.

Meer informatie:

Voor meer informatie over huisvestingssystemen zie *Agri-Monitor*-artikel 'Meer bewegingsvrijheid voor dieren' (jg. 11 – nr. 3 – juni 2005).